

YURTDIŞINDAKİ İŞTİRAKİN KÂR YEDEKLERİNDEN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ SERMAYE ARTIŞI SONUCU ELDE EDİLEN BEDELSİZ HİŐSELER GELİR Mİ YAZILMALIDIR?

Güray ÖĞREDİK
Serbest Muhasebeci Mali Müőavir
MAZARS/DENGE
Direktör

Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Nisan 2016 sayısında yayınlanmıŐtır.

ÖZET

Bedelsiz hisselerin ne Şekilde muhasebeleştirilmesi ve vergiye tabi kazançta ne Şekilde dikkate alınması gerektiği öteden beri tartıŐıla gelen bir konudur. KVKG'Tnin 5.6.2.4.3 numaralı bölümünün ikinci fıkrası ise bilhassa iştiraklerin kâr yedeklerini kullanmak suretiyle sermaye artışı yapmaları sonucunda bedelsiz hisse vermeleri durumun bu hisseleri elde edenler aÇısından; eğer söz konusu hisselerin nominal bedellerini gelir yazmalarına rağmen iştirak kazancı istisnası olarak düŐememeleri durumunda ciddi vergisel etkiler doğuran sonuçlar yaratabilmektedir. Söz konusu düzenlemenin yürütmesi Danıştay tarafından önce durdurulmuş ancak daha sonra Danıştay Vergi Daireleri Kurulu tarafından durdurma kararı iptal edilmiştir. Yazımızda, yurtdışı iŐtirakinden kâr yedeklerinin kullanılması suretiyle yapılan sermaye artışı sonucunda bedelsiz hisse elde eden kurumların vergi mevzuatı karŐısındaki, Kanunun yurtdışı iştirak kazancı istisnası Şartları da dikkate alınmak suretiyle ele alınmış ve ayrıca Tebliğin 5.6.2.4.3 numaralı bölümü ile bedelsiz hisselerle dair verilmiş iki adet özelge hakkında eleştirilerimize yer verilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER

Bedelsiz hisse, bedelsiz pay, iştirak kazancı, yurtdışı iştirak kazancı, temettü, kâr yedekleri, kâr dağıtımı

1. GİRİŐ

Bedelsiz hisselerin ne Şekilde muhasebeleştirilmesi gerektiği gerek vergi mevzuatımızda gerekse muhasebe uygulamasında uzun süredir tartıŐılan ve halen farklı yaklaŐımlar içeren bir konudur diyebiliriz. Bilfiil bu konuya özel bir baŐlık altında olmasa da, (1) Seri No.1 KVK Genel Tebliğinin (KVKG'T) "**5.6.2.4.3. Bedelsiz olarak elde edilen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançların durumu**" başlıklı alt kısmı içinde konuya dair bir İdari düzenlemeye yer verilmiştir. Ancak bu düzenleme dahi çeşitli tartıŐmalara yol açmış, söz konusu bölüm hakkında Danıştay tarafından yürütmeyi durdurma kararı verilmiş, daha sonrasında ise Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu yürütmeyi durdurma kararını iptal etmiştir. Diğer bir ifadeyle tebliğin bu kısmının hukuki geçerliliği tartıŐmaya açıktır diyebiliriz. Ancak netice itibariyle ortada İdari bir düzenleme bulunduğundan uygulamada genel olarak tebliğ hükümlerine riayet edilmektedir diyebiliriz. Diğer taraftan, yurtdışındaki iştirakin bedelsiz sermaye artışı yapması durumunda elde edilen bedelsiz payların nasıl muhasebeleştirileceği ve vergiye tabi kazançta dahil edilip edilmeyeceği, edilse dahi yurtdışı iştirak kazancı istisnası uygulanıp uygulanamayacağı tartıŐmalı konulardır.

KVKG'T'nin 5.6.2.4.3 numaralı kısmında yer alan düzenlemenin esas eleştiri noktası, iştirakin **kâr yedeklerini** kullanması suretiyle yaptığı sermaye artışı sonucunda elde edilen bedelsiz hisselerin gelir olarak muhasebeleştirilmesi ve sonrasında Kanunda aranan Şartların sağlanması halinde iştirak kazancı istisnasına tabi tutulmasıydı. Çünkü iştirakiniz kanunda iştirak kazancı istisnasına dair Şartları taşımayan bir yapıdaysa (örneğin girişim sermayesi yatırım fonu ya da girişim sermayesi yatırım ortaklığı dışında bir yatırım fonu ya da yatırım ortaklığı ise) ve kâr yedeklerini kullanmak suretiyle sermaye artışı yapmışsa, elde ettiğiniz bedelsiz hisseleri nominal değerleri üzerinden gelir yazmak ve vergiye tabi kazancınıza dahil etmek durumunda kalabilirsiniz. Aynı Şekilde, Kanunun yurt dışı iştirak kazançlarına dair aradığı Őartlardan bir tanesi **“iştirak kazancının Türkiye’ye transfer edilmiş olması”**dır. Bedelsiz hisse ediniminde Türkiye’ye bir değer tranferi mümkün değildir! Bu durumda yurt dışından elde edilen bedelsiz payların nominal değerleri gelir yazılmak ve vergi tabi kazançta dahil edilmek zorunda mıdır? İşte bu soruya dair görüşlerimizi aşağıda paylaşacağız.

2. BEDELSİZ HİSSELERİN MUHASEBESİ HAKKINDA TEBLİĞ DÜZENLEMESİ

(1) Seri No.lı KVK Genel Tebliğinin **“5.6.2.4.3. Bedelsiz olarak elde edilen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançların durumu”** başlıklı alt kısmında aşağıdaki düzenleme yer almaktadır:

“Sermaye yedekleri kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması neticesinde sermaye artırımını nedeniyle verilecek bedelsiz hisse senetlerinin, bu Şirkete iştirak edenler yönünden aktif ve pasiflerinde bir artışa neden olmaması gerekir. Dolayısıyla, bedelsiz hisse senetleri nedeniyle aktifte tutulan hisselerin sadece adedi değişecek, bedelinde değişme olmayacaktır.

Dönem karından ayrılan yedekler kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde ise bu işlem sonucu ortaklara bedelsiz hisse senedi verilmesi ile fiilen kar payı dağıtılması arasında fark bulunmamaktadır. Her iki halde de ortaklar, kurum bünyesinde oluşan karlar üzerinde tasarrufta bulunma imkanına sahip olmaktadır. Dolayısıyla, kar yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi iktisap edilmesi durumunda, alınan bu iştirak hisseleri nominal bedelle iştirak hesaplarında izlenecek ve iştirak kazançları istisnası nedeniyle kurumlar vergisine tabi tutulmayacaktır.

İştirak edenler yönünden bedelsiz olarak elde edilen hisse senetlerinin satışından doğan kazançların %75'i de maddede yer alan Şartlar dahilinde kurumlar vergisinden istisna edilecektir.”

KVKG'T'nin 5.6.2.4.3 numaralı bölümü **“5.6. Taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakları satış kazancı istisnası”** genel başlığı altında düzenlenmiştir. Bu bölümde Türkiye’de tam mükellef kurum olan bir iştirake ait hisse senetlerinin (aynı zamanda taşınmazlar) satışı durumunda uygulanacak istisna uygulaması düzenlenmiştir. Bu genel başlık altında, Őirketler tarafından çeşitli Şekillerde elde edilebilecek bedelsiz hisselerin muhasebeleştirilmesine dair düzenlemelere de yer verilmesini tebliğ sistematiki açısından doğru bulmuyoruz. Bu derece önemli ve uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir konunun başlı başına ayrı bir başlık ve bölüm Őeklinde düzenlenmesi daha doğru olacaktır kanaatindeyiz.

2.1. Tebliğ Düzenlemesinin İncelenmesi ve Eleştirisi

İştirak edilen kurumun iç kaynaklarından yararlanılarak yapılan sermaye artırımının, “sermaye yedeklerinden yapılan artış” ve “kâr yedeklerinden yapılan artış” olarak ayrıştırılmasını doğru bulmuyoruz. Netice itibariye her ikisi de şirketin iç kaynaklarıdır. Sermaye yedeklerinden yapılan bir artış sonucu iktisap edilen bedelsiz hisselerin de bir nominal değeri vardır ve istendikten sonra bu hisseler için de muhasebe kaydı yaratılması muhasebe tekniği açısından mümkündür.

Kâr yedeklerinden sermaye artışı yapılması ve karşılığında ortaklara bedelsiz hisse verilmesi işleminin “**kâr dağıtımı**” olarak sayılmasını doğru bulmuyoruz. Bilhassa, GVK Madde 94/6-b bendinde “**Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.**” hükmü varken ve KVK Madde 15/2 fıkrasında “**Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.**” hükmü varken ve yine KVK’nın 30/3 fıkrasında “**Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.**” hükmü mevcutken, bu defa tebliğ düzeyinde kârın sermayeye eklenmesinin bedelsiz hisse elde edenler nezdinde **kâr payı elde edilmiş gibi** kabul edilmesi vergi tekniği açısından hatalıdır kanaatindeyiz.¹

1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Tebliğinin, “5.6.2.4.3. Bedelsiz olarak elde edilen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançların durumu” başlıklı bölümünün geçmiş yıl karlarının sermayeye eklenmesi neticesinden verilen bedelsiz hisse senetlerinin vergilendirilmesini açıklayan ikinci paragrafının yürütmesi, Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.09.2013 tarih ve E:2013/2951 sayılı kararıyla durdurulmuştu.

Danıştay’ın ilgili kararının gerekçesi özet olarak aşağıdaki gibidir.

- Sermayenin özkaynaklar kullanılarak artırılması, hem sermayede hem de pay sayısında artışa neden olmamakla birlikte, bu halde şirkete dışarıdan bir katkı söz konusu değildir. Bu nedenle, yapılan sermaye artırımının şirketin mal varlığını artırıcı bir etkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, böyle bir sermaye artırımını nedeniyle oluşan payları temsil eden hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması halinde ortakların mal varlığında bir artış meydana gelmemektedir.
- Kâr yedeklerinin sermayeye eklenmesi ile sermaye yedeklerinin sermayeye eklenmesi arasında, iştirak edenlerin mal varlığı yönünden bir farklılık bulunmamaktadır.
- Gelir Vergisi Kanunu’nun 94. maddesinde yer alan, kârın sermayeye eklenmesinin kâr dağıtımı sayılmayacağına ilişkin düzenleme, Kanun koyucunun sermayeye eklenen kârı ortaklar açısından elde edilmiş bir kazanç olarak kabul etmediğini göstermektedir.
- Sonuç olarak, kurum kazancı sermayeye eklenerek gerçekleştirilen sermaye artırımını sonucu elde edilen bedelsiz hisse senetleri nedeniyle iştirak kazancı elde edildiğinden bahsedilemez.

Danıştay tarafından verilen yürütmeyi durdurma kararı ile birlikte tebliğin kar yedeklerinin sermaye eklenmesi sonucu verilen bedelsiz hisse senetlerine ilişkin uygulaması askıya alınmış, sermaye yedekleri ile yapılan sermaye artırımını sonucu verilen hisse senetlerinin ise uygulamasına aynen devam edilmişti. Ancak, daha sonra Danıştay kararına karşı olarak Vergi Dava Dairelerine yapılan itiraz sonucu VDD Genel Kurulu 28.11.2013 tarihli ve 2013/9 sayılı kararıyla yürütmeyi durdurmayı iptal etmiştir. Buna göre tebliğin karın sermayeye eklenmesi neticesinde verilen bedelsiz hisse senetlerini düzenleyen ilgili bölümü yürürlüğe tekrar girmiş bulunmaktadır.

Danıştay Dördüncü Dairesinin yürütmenin durdurulması kararını kaldıran Vergi Dava Daireleri Kurulu kararında ayrıntılı gerekçeler yer almamakta, itiraz dilekçesinde ileri sürülen

¹ Güray ÖĞREDİK, “Bedelsiz Hisseler Gelir mi Yazılmalıdır?” Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Temmuz 2015 sayısı, Sayfa: 26-27

iddialar ve dosyadaki belgelerin incelenmesinden, davaya konu yapılan düzenleme yönünden İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesinde belirtilen şartların birlikte gerçekleşmediği anlaşıldığından, yürütmenin durdurulmasında yasaya uygunluk görülmediği belirtilmektedir.²

Tebliğ düzenlemesine göre, bir şirketin iştiraki kâr yedeklerinden karşılamak suretiyle bedelsiz sermaye artışı yapmışsa, şirket tarafından elde edilen bedelsiz iştirak payları aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmelidir.

----- / -----
242 İŞTİRAKLER

veya

245 BAĞLI ORTAKLIKLAR

640 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GELİRLERİ

Veya

641 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN TEMETTÜ GELİRLERİ

----- / -----

Böyle bir kaydın yapılmasının gerek hesap planı açıklamalarına gerekse olayın özelliğine uymadığını belirtmek isteriz. Yukarıdaki gibi bir kayıt sonucunda, tahsil imkanı olmayan bir değer gelir hesaplarına alındığı takdirde bu gelirin dağıtılması imkan dahiline girer. İşletmenin nakden veya hesaben tahsil imkânı bulunmayan bir değeri, gelir hesapları arasında gösterilmesi, gelirin tanımına da uygun değildir. Sonuç itibarıyla bedelsiz hisselerin sermaye yedeğine alınması mecburiyeti vardır. Yukarıda da belirtildiği gibi gelir hesabına kayıt yapılsa dahi fiilen kar dağıtımı mümkün olamayacağı için (borçlanma hariç) bedelsiz hisse bedelinin bu defa kar yedeği olarak bilançoda tutulması gerekecektir. Böyle bir işlemin işletmeye sağlayacağı pratik bir yarar da yoktur. Bu nedenle iştiraklerdeki kar yedeklerinin sermayeye ilave edilmesi sonucunda elde edilen bedelsiz hisseleri sermaye yedeklerinde olduğu gibi doğrudan sermaye yedekleri hesabına kaydedilmelidir. Kayıt şu şekilde yapılmalıdır.³

----- / -----
242 İŞTİRAKLER

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ

01 İştirak (A)'daki Sermaye Artışı

----- / -----

İştirak eden kurum, isterse sermaye yedeklerinde gösterilen bu değeri kendi sermayesine ilave edebilir. Gerçek kişi ortakların **sermaye yedeklerinden kaynaklanan bedelsiz hisselerini** defter kayıtlarında göstermesi gibi bir problem olmadığı halde, iştiraklerinde bu tür sermaye hareketleri olan **şirketlerin bu kayıtlarını paralel olarak kendi defter kayıtlarında da izlemesi gerekir.**⁴ Diğer bir ifadeyle, yukarıda da izah ettiğimiz gibi, bize göre kâr yedeği ya

² Emre YAYLA, "Kârın Sermayeye Eklenmesi Neticesinde Verilen Bedelsiz Hisse Senetlerinin Vergisel Sonuçları ve Özellikli Durumlar" Vergi Dünyası, Ağustos 2014, Sayfa: 122-123

³ Sakıp ŞEKER, "İştiraklerden Elde Edilen Bedelsiz Hisselerin Niteliği ve Kaydı",

<http://www.kanitymm.com.tr/makale/1999-11%20YAKLASIM%20-%20ISTIRAKLERDEN%20ELDE%20EDILEN%20BEDELSIZ%20HISSELERIN%20NITELIGI%20VE%20KAYDI.pdf> (Erişim:

13.03.2015)

⁴ Sakıp ŞEKER, a.g.m.

da sermaye yedeği iç kaynaklar açısından fark etmez, sonuçta iç kaynaklar kullanılmak suretiyle iştirak edilen şirkette yapılan sermaye artışı sonucu elde edilen tüm bedelsiz payların nominal değerleri üzerinden yukarıda açıkladığımız şekilde muhasebeleştirilmesi daha doğrudur kanaatindeyiz.

3. BEDELSİZ HİSSELERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE DAİR ÖZELGELER

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 15.12.2014 Tarih ve 39044742-BSMV-2649 Sayılı Özelgesinde;

"Gelir Vergisi Kanununun "Bilanço Esasında Ticari Kazancın Tespiti" başlıklı 38 inci maddesinde ise; bilanço esasına göre ticari kazancın, teşebbüsdeki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müsbet fark olduğu, bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce işletmeye ilave olunan değerlerin bu farktan indirileceği, işletmeden çekilen değerlerin ise farka ilave olunacağı; ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında, Vergi Usul Kanununun değerlemeye ait hükümleri ile bu Kanunun 40 ve 41 inci maddeleri hükümlerine uyulacağı hükme bağlanmıştır.

Buna göre, Borsa İstanbul A.ř.nin ortaklık paylarının belirli bir kısmının İMKB'nin üyesi olan şirketinize bedelsiz olarak devredilmesi nedeniyle, adı geçen şirket tarafından bedelsiz devredilen payların itibari değerleri ile kayıtlara alınması ve bu tutarın kurum kazancına dahil edilerek kurumlar vergisine tabi tutulması gerekmektedir."

görüşüne yer verilmiştir. Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 23.10.2014 Tarih ve 64597866-125[1-2013]-144 Sayılı Özelgesinde de;

"Gelir Vergisi Kanununun "Bilanço Esasında Ticari Kazancın Tespiti" başlıklı 38 inci maddesinde ise; bilanço esasına göre ticari kazancın, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet fark olduğu, bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce işletmeye ilave olunan değerlerin bu farktan indirileceği, işletmeden çekilen değerlerin ise farka ilave olunacağı, ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında, Vergi Usul Kanununun değerlemeye ait hükümleri ile bu kanunun 40 ve 41 inci maddeleri hükümlerine uyulacağı hükme bağlanmıştır.

Öte yandan, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 266 ncı maddesinde itibari değerin, her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı değerler olduğu hükme bağlanmıştır.

Anılan Kanunun 279 uncu maddesinde ise, hisse senetleri ile fon portföyünün en az yüzde 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgelerinin alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymetin borsa rayici ile değerleneceği, borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedelin, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) iktisap tarihinden değerleme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanacağı, ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kâr ve zararına bağlı olarak doğan ve değerleme günü itibariyle hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetlerin alış bedeli ile değerleneceği hüküm altına alınmıştır.

Alış bedeli, bir iktisadi kıymetin satın alınması karşılığında ödenen veya borçlanılan bedeli ifade etmekte olup, sadece iktisadi kıymetin alış değerini kapsar, alışla ilgili diğer masrafları kapsamaz.

*Buna göre, satın alınan hisse senetlerinin alış bedeliyle değerlendirilmesi gerekmekte olup, **bedelsiz alınan hisse senetlerinin ise satın alma işlemi olmadığından dolayı alış bedeli oluşmayacağından itibari değerleri ile kayıtlara aktarılması gerekmektedir.***

*Dolayısıyla, IMKB'nin üyesi olan şirketinize bedelsiz olarak **devredilen** ... A.Ş. ye ait hisselerin itibari değerleri üzerinden kurum kazancına dahil edilerek kurumlar vergisine tabi tutulması gerekmektedir.”*

görüşüne yer verilmiştir.⁵

Özelgelere konu olaylarda görüş talep eden mükellefler, yeni kurulmuş ve ilgili tarihte sermayesi tamamen ödenmiş bir şirketin (6362 sayılı Kanununun 138. maddesi kapsamında Borsa İstanbul A.Ş.'nin) bir miktar hissesinin kendilerine (6362 sayılı kanununun 138/6-a bendi kapsamında) bedelsiz devredildiğini belirterek, bu bedelsiz payların nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini sormuşlardır.

Özelgelere konu işlemlerde daha önce iştirak edilmiş bir şirketin iç kaynaklarından sermaye artışı yapması suretiyle bedelsiz hisse elde edilmesi durumu bulunmamaktadır. Söz konusu şirketin hisseleri ilk defa ve bedelsiz olarak elde edilecektir. Söz konusu edinim ise 6362 sayılı Kanun gereğidir.

Özelgelerde ifade edilen gelir yazılması gerekliliğine dair görüşün temel dayanağı bizce GVK Madde 38'de açıklanan “Bilanço usulünde ticari kazancın tespiti” hükümleridir. Özelgelerde **dönem sonundaki öz sermaye ile dönem başındaki öz sermaye arasındaki müspet farkın ticari kazanç olarak kabul edilmesi gerektiği** ifade edildikten sonra, bedelsiz alınan hisselerin VUK gereği itibari değer ile değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek bize göre yorum sınırlarının zorlanması suretiyle bir muhasebe kaydı yaratılmış, dolayısıyla bilançonun aktifinde bir artışa neden olduğu için karşılığında ise bilançonun pasifinde bir hesap değil, gelir tablosundan bir hesabın kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

Öncelikle, **VUK’nda bedelsiz hisselerin itibari değer ile değerlendirilmesi gerektiğine dair bir hüküm bulunmamaktadır.** Dolayısıyla yukarıda yer alan özelgedeki “*Buna göre, satın alınan hisse senetlerinin alış bedeliyle değerlendirilmesi gerekmekte olup, bedelsiz alınan hisse senetlerinin ise satın alma işlemi olmadığından dolayı **alış bedeli oluşmayacağından itibari değerleri ile** kayıtlara aktarılması gerekmektedir.*” açıklamasını yanlış bulduğumuzu ifade etmek isteriz. Bu yaklaşım, GVK Madde 38’deki hükmü özelge konusu olaya uyarlayabilmek amacıyla yapılmış zorlama bir yorumdur kanaatindeyiz. Diğer taraftan, yazımızın (2.1.) numaralı kısmında açıkladığımız görüşlerimiz kapsamında da, özelge konusu olaylarda elde edilen hisselerin itibari değerleri üzerinden gelir değil, bilançoda sermaye yedeği olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Her ne kadar bu özelgeler 6362 sayılı Kanuna özel işlemler için verilen görüşlermiş gibi gözükse de, özelgelerde yer verilen genel ifadelerden hareketle, her türlü bedelsiz iktisap edilen iştirak paylarının bundan sonra gelir yazılması gerektiği iddia edilebilir düşüncesindeyiz.

⁵ Güray ÖĞREDİK, a.g.m. Sayfa: 28-29

Örneğin: Yukarıda yer verdiğimiz (1) Sıra No.lu KVK Genel Tebliği düzenlemesine göre, sermaye yedekleri kullanılmak suretiyle iştirakte sermaye artışı yapılmış ve bunun neticesinde bedelsiz hisse alınmışsa, bu bedelsiz hisselerin itibari değerleri üzerinden muhasebeleştirilmesine gerek bulunmamaktadır.

Oysa yukarıdaki özgelelerde herhangi bir bedel ödenmeden iktisap edilen hisseler için alış bedeli oluşmayacağından VUK gereği bu hisselerin itibari değer ile kayıtlara aktarılması gerektiği açıklanmıştır.

Diğer taraftan, aynı tebliğde kâr yedekleri kaynaklı sermaye artışından elde edilen bedelsiz hisselerin iştirak kazancı istisnası kapsamında bir gelir sayılacağı açıklanmış olmasına rağmen, yukarıdaki özgelelerdeki yaklaşıma göre, kâr yedekleri kaynaklı bedelsiz hisseler iştirak kazancı istisnası hükümlerinin uygulanmayacağı da iddia edilebilir düşüncesindeyiz.

Keza, KVK Genel Tebliğinin (5.6.2.4.3) numaralı kısmında yer verilen kâr yedekleri kaynaklı bedelsiz hisse tutarlarının iştirak kazancı istisnası kabul edilmesine dair düzenlemenin aynı tebliğin “iştirak kazançları istisnası”nı açıklayan (5.1) numaralı kısmındaki “*Bu maddedeki düzenleme, yalnızca tam mükellefiyete tabi kurumların sermayelerine iştirak edilmesi suretiyle kurumlarca elde edilen kâr paylarını kapsamaktadır.*” düzenlemesine aykırı olduğu kanaatindeyiz; çünkü fiilen elde bir “**kâr payı**” söz konusu değildir.⁶

4. YURTDIŞI İŞTİRAKTEN ELDE EDİLEN VE GELİR KAYDEDİLEN BEDELSİZ HİSSELER YURTDIŞI İŞTİRAK KAZANCI İSTİSNASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEBİLİR Mİ?

Uygulamada gerek yurtiçi gerekse yurtdışı iştiraklerden elde edilen bedelsiz payların muhasebeleştirilmesinde KVKGT'nin 5.6.2.4.3 numaralı kısmı referans alınmaktadır. Diğer bir ifadeyle **yurtdışı iştiraklerden elde edilen, geçmiş yıl kârlarının sermaye eklenmesi** kaynaklı bedelsiz hisse senetlerinin de tebliğin hükmüne göre kar dağıtımı sayılması gerekmektedir. Dolayısıyla böyle bir durumda aynen fiili kar dağıtımındaki prosedürler devreye girecektir. İlgili ülke mevzuatına göre prosedürlerin tamamlanması ve bedelsiz verilecek hisse senetlerinin toplam değerinin belli olması anında kar dağıtımı gerçekleşmiş sayılacaktır. Böyle bir durumda Türkiye'deki şirket bu tutarı temettü geliri olarak kaydedecek ve **şartları sağlaması durumunda KVK Madde 5/1-b'de yer alan yurtdışı iştirak kar payları istisnasından yararlanabilecektir.**⁷

Yurtdışı iştirak kazançları istisnasına dair KVK'nın 5. Maddesinin 1. Fıkrasının (b) bendi aşağıdaki gibidir:

“b) Kanunî ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan anonim ve limited şirket niteliğindeki şirketlerin sermayesine iştirak eden kurumların, bu iştiraklerinden elde ettikleri aşağıdaki şartları taşıyan iştirak kazançları;

1) İştirak payını elinde tutan şirketin, yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az % 10'una sahip olması,

2) Kazancın elde edildiği tarih itibarıyla iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süreyle elde tutulması (Rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle veya yurt dışı iştirakin iç kaynaklarından

⁶ Güray ÖĞREDİK, a.g.m., Sayfa: 30-31

⁷ Emre YAYLA, a.g.m., Sayfa: 124

yapılan sermaye artırımları nedeniyle elde edilen iştirak payları için sahip olunan eski iştirak paylarının elde edilme tarihi esas alınır.),

3) Yurt dışı iştirak kazancının kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler dahil iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az % 15 oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşınması; iştirak edilen şirketin esas faaliyet konusunun, finansal kiralama dahil finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda, iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşınması,

4) İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi.

Yurt dışındaki inşaat, onarım, montaj işleri ve teknik hizmetlerin yapılabilmesi için ilgili ülke mevzuatına göre ayrı bir şirket kurulmasının zorunlu olduğu durumlarda, özel amaç için kurulduğunun ana sözleşmelerinde belirtilmesi ve fiilen bu amaç dışında faaliyetinin bulunmaması şartıyla, söz konusu şirketlere iştirak edilmesinden elde edilen kazançlar için bu bentte belirtilen şartlar aranmaz.

Bu bent uyarınca vergi yükü, kanunî veya iş merkezinin bulunduğu ülkede ilgili dönemde tahakkuk eden ve kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler dahil olmak üzere toplam gelir ve kurumlar vergisi benzeri verginin, bu dönemde elde edilen toplam dağıtılabilir kurum kazancı ile tahakkuk eden gelir ve kurumlar vergisi toplamına oranlanması suretiyle tespit edilir.”

KVKG'nin “5.2. Yurt dışı iştirak kazançları istisnası” başlıklı bölümünde aşağıdaki düzenleme yer almaktadır.

“Kurumlar Vergisi Kanununun 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, kurumların yurt dışından elde ettikleri iştirak kazançları, belli koşullar altında kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. İstisnadan yararlanabilmek için;

- İştirak edilen kurumun anonim veya limited şirket niteliğinde bir kurum olması,
- İştirak edilen kurumun kanuni ve iş merkezinin Türkiye'de bulunmaması,
- İştirak payını elinde tutan kurumun, yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az %10'una sahip olması,
- İştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla, iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süre ile elde tutulması,
- İştirak kazancının (kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler de dahil olmak üzere) iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında; iştirak edilen yabancı kurumun esas faaliyet konusunun finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda, iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranında, gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşınması,
- **İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi**

gerekmektedir.

Yurt dışı iştirak kazançları istisnasından yararlanılabilmesi için yukarıda yer alan şartların topluca yerine getirilmesi şarttır. İştirak oranı %10'dan fazla olsa dahi süre şartının gerçekleşmemesi halinde veya bütün şartlar gerçekleşmekle birlikte vergi yükü şartının gerçekleşmediği durumlarda istisnadan yararlanılabilmesi mümkün değildir.”

Yukarıda yer verilen **şartlarının tamamının** sağlanması durumunda **yurtdışındaki şirketten elde edilen bedelsiz hisse senetleri sonucu iştirak temettü kazancı olarak gelir kaydedilen tutar kurumlar vergisinden istisna edilecektir.**

Yukarıda belirtilen şartlar tamamen objektif kriterlerden oluşmaktadır ve ispatlanması istenildiği zaman kanıtlanabilecektir. **Ancak burada tek tartışma yaratabilecek konu iştirak kazancının Türkiye'ye transfer edilmesi ifadesidir. Yurtdışı iştirak hissesinin kayıtlara alınması ile bu şartın sağlanmış olacağı; aksi bir düşünce karşısında fiili olarak istisnadan yararlanabilmenin imkânsız hale geleceği görüşü mevcuttur.**⁸

Tebliğin “5.2.1. Yurt dışı iştirak kazancı istisnasından yararlanma şartları” başlıklı kısmında “5.2.1.6. ***İştirak kazancının elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi***” alt başlığında aşağıdaki düzenlemeler bulunmaktadır:

“5.2.1.6. İştirak kazancının elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi

İştirak kazançlarının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi gerekmektedir.

Elde edilen iştirak kazançlarının elde edildiği dönemde kurum kazancına dahil edilmesi zorunlu olup bu kazançların kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresinin sonuna kadar Türkiye'ye transfer edilmeyen kısmı istisnadan yararlanamayacaktır. Türkiye'ye bu süre içinde transfer edilmeyen yurt dışı iştirak kazançları, daha sonraki yıllarda Türkiye'ye transfer edilse dahi anılan istisnadan yararlanamayacaktır.

Örneğin, yabancı kurum tarafından 2006 yılı Şubat ayında kar dağıtımı yapılması halinde, bu iştirak kazancı Türkiye'de 2006 yılı kurum kazancına dahil edilerek, bu hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ile beyan edilecek olup söz konusu kazancın beyanname verme süresinin sonuna kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olması şartıyla istisnadan yararlanılabilecektir.

Geçici vergi dönemleri açısından, iştirak kazançlarının ilgili geçici vergi dönemine ait beyannamenin verileceği tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi halinde, bu geçici vergi döneminden itibaren istisnadan yararlanılabilmesi mümkün olacaktır.

Türkiye'ye transfer edilen yurt dışı iştirak kazançlarının, Türk Lirasına çevrilme zorunluluğu bulunmamaktadır.

⁸ Emre YAYLA, a.g.m., Sayfa: 125

İştirak kazancı, dağıtıldığı dönemde elde edilmiş sayılacağından, transfer tarihinde ortaya çıkan olumlu veya olumsuz kur farkları istisna tutarının tespitinde dikkate alınmayacaktır.”

Görüldüğü üzere, mevzuatta yurtdışı iştirak kazancı istisnası “**nakit**” olarak elde edilen temettü gelirleri üzerine kurulmuştur. Oysa KVKGT’nin (yukarıda eleştirilerimize yer verdiğimiz) 5.6.2.4.3 numaralı kısmına göre ise iştirakler kâr yedeklerini kullanmak suretiyle sermaye artışı yapmış ve bu işlem sonucunda bedelsiz hisse elde edilmiş ise bu bedelsiz hisseler öncelikle gelir olarak kabul edilmekte ve **KANUNDA ARANAN ŞARTLARIN TAMAMI** sağlanırsa bu gelirler için iştirak kazancı istisnası uygulanabilmektedir.

Bu durumda mükellef bir açmaz içinde bırakılmaktadır diyebiliriz. Çünkü adı üzerinde bedelsiz olarak elde edilen hisseler için nakit bir transfer mümkün olamayacağından Kanunun 5/1-b bendindeki şartların tamamı sağlanamamakta, diğer taraftan iştirak yurt dışında mukim olduğundan (tam mükellef bir kurum olmadığından) doğal olarak Kanunun 5/1-a bendindeki iştirak kazançları istisnasından da yararlanılamamaktadır.

Vergi incelemelerinde bu gibi konulara karşı sergilenen genel tutum dikkate alındığında, maalesef mükellef lehine bir yorum yapılmayacağı ve bedelsiz hisselerin gelir olarak kayıtlara alındığı ve istisna uygulanmadan vergiye tabi kazanca dahil edilip edilmediğinin sorgulanacağı kanaatindeyiz. Keza yukarıda yer verdiğimiz özelge örneklerinde dahi İdarenin ne kadar zorlama yorumlar ile bedelsiz payları gelir yazdırma yönünde görüşler açıkladığı görülmektedir.

5. SONUÇ

KVKGT’nin “**5.6.2.4.3. Bedelsiz olarak elde edilen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançların durumu**” başlıklı bölümünün “*Dönem karından ayrılan yedekler kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde ise bu işlem sonucu ortaklara bedelsiz hisse senedi verilmesi ile fiilen kar payı dağıtılması arasında fark bulunmamaktadır. Her iki halde de ortaklar, kurum bünyesinde oluşan karlar üzerinde tasarrufta bulunma imkanına sahip olmaktadır. Dolayısıyla, kar yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi iktisap edilmesi durumunda, alınan bu iştirak hisseleri nominal bedelle iştirak hesaplarında izlenecek ve iştirak kazançları istisnası nedeniyle kurumlar vergisine tabi tutulmayacaktır.*” şeklindeki ikinci fıkrasının, iştiraklerin kâr yedekleri kaynaklı sermaye artırımları sonucu edinilen bedelsiz hisselerin muhasebeleştirilmesine dair açtığı sorun çeşitli şekillerde halen karşımıza çıkmaya devam etmektedir.

Yazımızda, yurtdışındaki iştirakin kâr yedeklerinden gerçekleştirdiği sermaye artışı sonucunda elde edilen bedelsiz hisselerin muhasebeleştirilmesine ve vergiye tabi kazanca dahil edilmesine dair görüş ve eleştirilerimize yer verdik.

Mevzuatta yurtdışı iştirak kazancı istisnası “nakit” olarak elde edilen temettü gelirleri üzerine kurulmuştur. Oysa KVKGT’nin 5.6.2.4.3 numaralı kısmına göre ise iştirakler kâr yedeklerini kullanmak suretiyle sermaye artışı yapmış ve bu işlem sonucunda bedelsiz hisse elde edilmiş ise bu bedelsiz hisseler öncelikle gelir olarak kabul edilmekte ve kanunda aranan şartların tamamı sağlanırsa bu gelirler için iştirak kazancı istisnası uygulanabilmektedir.

Bu durumda mükellef bir açmaz içinde bırakılmaktadır diyebiliriz. Çünkü adı üzerinde bedelsiz olarak elde edilen hisseler için nakit bir transfer mümkün olamayacağından Kanunun

5/1-b bendindeki şartların tamamı sağlanamamakta, diğer taraftan iştirak yurt dışında mukim olduğundan (tam mükellef bir kurum olmadığından) doğal olarak Kanunun 5/1-a bendindeki iştirak kazançları istisnasından da yararlanılamamaktadır.

Yurtdışı iştirak hissesinin kayıtlara alınması ile iştirak kazancının Türkiye'ye transfer edilmesi şartının sağlanmış olacağı; aksi bir düşünce karşısında fiili olarak istisnadan yararlanabilmenin imkânsız hale geleceği görüşü mevcuttur.

Vergi incelemelerinde bu gibi konulara karşı sergilenen genel tutum dikkate alındığında, maalesef mükellef lehine bir yorum yapılmayacağı ve bedelsiz hisselerin gelir olarak kayıtlara alındığı ve istisna uygulanmadan vergiye tabi kazanca dahil edilip edilmediğinin sorgulanacağı kanaatindeyiz. Keza yukarıda yer verdiğimiz özelge örneklerinde dahi İdarenin ne kadar zorlama yorumlar ile bedelsiz iktisap edilen payları gelir yazdırma yönünde görüşler açıkladığı görülmektedir.

Bedelsiz hisse edinimlerinin ne şekilde muhasebeleştirileceği, vergiye tabi kazançta ne şekilde dikkate alınması gerektiği; istisna uygulanacak ya da uygulanmayacak haller muhasebe ilkeleri, finansal gerçekler, ticaret yaşamının doğal akışı ve tabii ki ilgili yasa metinlerinde yer alan "*Kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımı sayılmaz*" hükümleri dikkate alınmak suretiyle bizce KVKGT'nde özel bir bölümde ele alınmalı ve uygulamada mükellefleri zor durumda bırakan düzenlemelerin değiştirilmesi, güncellenmesi gerekir kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Emre YAYLA, "Kârın Sermayeye Eklenmesi Neticesinde Verilen Bedelsiz Hisse Senetlerinin Vergisel Sonuçları ve Özellikli Durumlar", Vergi Dünyası, Ağustos 2014

Güray ÖĞREDİK "Bedelsiz Hisseler Gelir Mi Yazılmalıdır?" Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Temmuz 2015